Lausunto lausuntopyyntöön:

Talousvaliokunta keskiviikko 06.09.2023 klo 12.00 / U 13/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: U 13/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta

Eva Heiskanen, Katri Koistinen, Petteri Repo ja Päivi Timonen, Kuluttajatutkimuskeskus, Helsingin yliopisto

Yleistä

Kiitos tilaisuudesta lausua Euroopan komission ehdotuksesta direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä. Aihe on tärkeä. Lisäämällä tavaroiden korjattavuutta ja korjaamista pidennetään niiden käyttöikää ja pienennetään tavaroiden valmistuksesta aiheutuvia ilmastopäästöjä. Tavaroiden pitkäikäisyys tulee sitä tärkeämmäksi keinoksi vähentää tuotannon päästöjä myös Euroopan ulkopuolella, mitä vähäpäästöisempää Euroopassa käytetty sähkö on. Sähköjärjestelmän muuttuessa vähäpäästöiseksi käytön aikaisen ilmastokuorman suhteellinen merkitys pienenee, ja tuotteiden valmistuksen suhteellinen osuus päästöissä kasvaa. Siksi on tärkeää, että Ecodesign-direktiivissä on alettu asettaa vaatimuksia tuotteiden kestävyydelle ja korjattavuudelle.

Kommentteja valtioneuvoston kirjelmään eduskunnalle

Olemme samaa mieltä useimmista kirjelmässä esitetyistä valtioneuvoston kannoista. Erityisesti tuemme Tavarankauppadirektiivin muutosta koskevia varauksia. On tärkeää, että kuluttajille ei aiheudu kohtuuttomia tilanteita tavanomaisten ja säännöllisessä käytössä olevien kodinkoneiden korjaamisesta. On myös mahdollista, että korjausvelvoitteet muuttavat markkinoille tarjoamisen käytäntöjä ja tavaroita aletaan myymisen sijaan esimerkiksi vuokrata. Samojen korjausvelvoitteiden tulisi kuitenkin koskea uusilla tavoilla markkinoille tarjottuja tuotteita ja kohdella kuluttajia neutraalisti esimerkiksi mahdollisten huoltovaatimusten osalta.

Olemme samaa mieltä siitä, että direktiiviehdotuksen mukainen verkkoalusta voisi lisätä kuluttajien tietoisuutta korjauspalveluista. Silti korjauspalvelujen läpinäkyvyys ei välttämättä lisää kuluttajien kiinnostusta korjaamiseen myyjän virhevastuun jälkeen elleivät korjausmarkkinoiden hinnat ole houkuttelevia. Sen sijaan havaintomme markkinoista eivät tue valtioneuvoston kannassa esitettyä ajatusta siitä, että jäsenmaiden kannustaminen riittäisi kansalaisia yhdenvertaisesti kohtelevien verkkoalustojen syntymiseksi. On totta, että esimerkiksi Suomessa on erilaisia korjauspalveluja tarjoavia verkkoalustoja. Nämä ovat kuitenkin yleensä alueellisesti rajattuja (esimerkiksi korjaa.se) ja toisilla taas voi olla muita kaupallisia tavoitteita. Esimerkiksi Suutarit.com -niminen alusta mainostaa ulkomaisia verkkokasinoita, ja verkkoalusta on vain keino saada kuluttajat lukemaan näitä mainoksia.

Kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisuuden varmistamiseksi olisi parasta, jos jäsenmaat vastaisivat verkkoalustan rakentamisesta, kehittämisestä ja ajan tasalla pitämisestä. Tämä on erityisen tärkeää saavutettavuuden näkökulmasta, koska kaikilla kuluttajilla ei ole samoja edellytyksiä käyttää erilaisia verkkosivustoja. Saavutettavuuden ja selkeyden kannalta olisi myös parasta, jos verkkoalusta koskisi vain korjauspalveluja. Korjattuja tuotteita markkinoidaan jo runsaasti muilla kanavilla, eikä korjauspalveluihin keskittyvä sivusto sulje pois korjauspalvelujen tarjoajilta mahdollisuutta markkinoida korjattuja tuotteita omilla sivuillaan.

Saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi verkkoalustan käyttämisen tulisi olla maksutonta niin kuluttajille kuin elinkeinonharjoittajilla. Esimerkiksi elinkeinonharjoittajille ei saisi aiheutua kustannuksia, kuten ylläpitomaksuja, tietojen antamisesta tai päivittämisestä verkkoalustalle. Verkkoalusta olisi myös luonteva paikka tarjota sekä kuluttajille että elinkeinonharjoittajille sähköistä versiota korjaustietolomakkeesta, jolloin hallinnollinen kuorma helpottuisi, ja tarjousten vastaanottaminen ja tekeminen olisi sujuvampaa. Kuten valtioneuvostokin toteaa, lomakkeen tulee olla maksuton, mutta virheen selvittämisestä aiheutuvat kulut tulisi voida osapuolten sopimuksen mukaisesti periä kuluttajalta. Tämä käsityksemme mukaan edistäisi korjauspalveluiden harkittua ja asianmukaista käyttöä.

Ehdotus ei selkeästi määrittele sitä, milloin tuote on korjattavissa. Direktiiviehdotuksessa ei ole tunnistettu kaikkia niitä tilanteita, joita voi syntyä tavaroita korjattaessa. Jatkossa korjattavuutta voidaan joutua määrittelemään tarkemmin jäsenvaltioiden oikeuskäytännöissä. Jos korjaaminen esimerkiksi uutta vastaavaksi osoittautuu kaupallisesti kannattamattomaksi, voi ajatella, että kuluttajaa kompensoitaisiin mahdollisesti toteutuvasta arvon alennuksesta, mikä toteuttaisi direktiivillä tavoiteltua ohjausvaikutusta ja tietyissä tapauksissa pidentäisi tavaran käyttöikää, joskin alkuperäistä alemmalla laatutasolla.

Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää, että siirrymme yhteiskuntana kiertotalouteen. Tämä edellyttää sitä, että siirrytään uusien tuotteiden valmistuksesta pitkäikäisten tavaroiden käyttöön, joka edellyttää myös tavaroiden korjaamista. Jotta kuluttajat vakuuttuisivat EU:n kyvykkyydestä edistää tällaista suurta siirtymää, on tärkeää, että Ecodesign-direktiivin vaatimuksia

korjattavuudelle saadaan edistettyä uusiin tuoteryhmiin ripeästi, jolloin direktiiviehdotuksen tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä 5. artiklan soveltamisala kasvaa kattamaan yhä suuremman joukon kuluttajatuotteita.

Ehdotuksessa mukana olevat kestokulutustavarat tuotetaan toistaiseksi suurelta osin Euroopan unionin ulkopuolella. Näin ollen velvollisuus korjaamispalvelujen tarjoamiseen pääosin kohdistuu maahantuojiin ja kauppaan. On tärkeää, että jäsenmaat, kuten Suomi, tekevät kaikkensa kansallisen korjauspalveluinfrastruktuurin elvyttämiseksi ja kasvattamiseksi. Tämä tuo samalla mahdollisuuden elvyttää pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja työllisyyttä Euroopassa sekä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä globaalisti.